

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 906.

CHICAGO, ILL., 22. JANUARJA (January 22), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

STRAHOVI V EVROPI.

Pred par tedni smo čitali v ameriškem, pa tudi v evropskem časopisju, da grozi Franciji komunistična revolucija. Celo Francija je postala nervozna. Ministri so tolažili, svarili in prosili poročevalce, naj ne "pretiravajo stvari".

Nedavno je Mussolini dal razumeti vsem svojim kritikom: Ali bom vladal jaz, ali pa komunisti. Kakor hitro izgubimo vlado, jo ne bodo dobile stranke meščanske opozicije, ampak komunisti, in potem civilna vojna in kaos.

Dne 14. januarja se je otvorilo zasedanje italijanskega državnega zbora. Del komunističnih poslancev se je vrnil v zbornico. Komunist Grieco je izpustil vroč govor, v katerem je naštel fašistične grehe, napadel Mussolinijevo predlogo za spremenitev volilnega reda na podlagi poročevcev, pozival nemško delavstvo, da naj raztrga Dawesov načrt za odplačevanje vojne odškodnine, in zagrozil, da krivce, ki so usmrtili socialističnega poslanca Matteottija, ne bodo sodili tribunali prostituirane justice, ampak delavci z ulice. Z revolucionarnimi besedami ni štedil. Opoziciji je dejal, da ona sovraži fašiste ker jim očita da so navadni kriminalci, komunisti pa so proti fašizmu, ker predstavlja buržvazijo, in komunizem bo sodil vso buržvazijo z revolucijo.

V Italiji je komunistična stranka šibka. Revolucija bi se ji morda posrečila le tedaj, če bi sedanji vladni aparat skrahiral do impotence in ne bi bila v stanju zavladati nobena druga stranka. Govor, ki ga je imel poslanec Grieco, je bil revolucionaren, toda v luči realnosti je pomagal fašizmu.

V Italiji vlada cenzura. Fašizem ne dopušča pošiljanje vesti v inozemstvo, ki bi kazale vlado in njeno moč v slabi luči. Mnogi poročevalci so si pomagali s pošiljanjem vesti potom tajnih kurirjev preko meje. Včasih je cenzura izredno stroga. Ko se poročevalci poboljšajo, se jo "omili". Včasih je opozicionalnemu časopisju v Italiji prepovedano objaviti kakoršnokoli besedo proti fašizmu. Včasih jim je kritiziranje dovoljeno.

Griecov govor je svobodno cirkuliral. Mussolini je dopustil, da so poročevalci telegrafirali

vse Griecove grožnje in prerokovanja. Časopisje v inozemstvu jih je objavilo. In konservativni svet se je vprašal, če ni najboljšje, da podpira Mussolinija naprej kljub njegovim zločinom in zločinom njegove vlade.

Čikaška "Tribuna je velekapitalistični list. Včasih skuša biti za spremembo "progresivna" v kapitalističnem pomenu besede. Ta glasnik kapitalistične politike je v izdaji z dne 16. januarja v uredniškem članku pisal, da ako Mussolini ni plačal poslanca Griecoja za njegov govor, bi bil to lahko storil, ker je zaslužil plačilo.

Z nepredvidno potezo, s plohami fraz pomagajo razni Griecoji, — naj bo še tako nenamena — reakciji. Vsa povojna zgodovina Evrope je to pokazala.

Enake vesti o grozeči revoluciji prihajajo iz Nemčije. Ponavljajo se z malimi presledki vseskozi po vojni. Nemčija je bila poražena in imperialisti so ji narekovali mirovne pogoje. Nemški ponos je bil užaljen, mogočna Nemčija ponižana. Nemški kapitalizem je bil potisnjen iz svetovnih trgov. Velika nemška trgovska mornarnica je postala senca tistega kar je bila prej. Francozi so neizprosno tirjali vojno odškodnino. Pošiljali so nadaljne čete v nemško ozemlje in zasegli nadaljne njene province. Dogajali so se puči, upori, demonstracije. Militaristi in monarhisti v Nemčiji so skušali in skušajo obuditi duh kajzerizma in ga pognati v zmagovito vojno "za očetnjava". Kaos je raste, ljudstvo je stradalo, marka se je strmo glasila v brezdno, in tedaj je prišla v Nemčijo komisija zavezniških ekonomskih veščakov pod vodstvom sedanjega ameriškega podpredsednika Dawesa, ki je izdelala nov načrt, po katerem naj se bi Nemčija gospodarsko dvignila in prišla v stanje, v katerem bi ji bilo mogoče plačevanje vojne odškodnine. Dawesov plan je nekaj oddih. Po oddihu pa si mora nemško ljudstvo naložiti breme na svoje rame in šteti milijarde. Nemci protestirajo in ob enem obljublajo, da se bodo držali dogovora. Francozi odgovarjajo, da jih tišči enako breme. Belgija tiči v dolgovih. Vsa Evropa je vtopljenja v njih.

Preteklo nedeljo so komunisti v Berlinu organizirali 25,000 ljudi za demonstracijo. Med raznimi napisi, ki so jih nosili demonstranti, je bilo opaziti pozive na upor. Eden, ki so ga poročevalci posebno pazno zabeležili, se je glasil "Kar potrebujemo, je civilna vojna." Drugi: "Bodite pripravljeni za borbo" itd. Komunisti so demonstrirali proti Lutherjevi reakcionarni-monarhistični vladi in v spomin na obletnico Leninove smrti. V spomin na Leninovo obletnico jim je bilo mogoče dobiti 25,000 ljudi na ulico, kar pa v Berlinu ni ničesar izrednega.

V Magdeburgu je isti dan demonstriralo 20,000 pristašev kajzerizma in nosili so enako grozeče in pozivalne napise kot komunisti v Berlinu. Oboji so apelirali na silo, oboji propagirajo nasilne akcije za dohod k svojim ciljem ali cilju.

Iz Balkana, posebno iz Bolgarije in v največjem času iz Jugoslavije se ponavljajo enake vesti. Iz Bolgarije že drugo leto. Iz Jugoslavije posebo novejša časa, od kar je Pašič z železno roko udaril po Radičevi stranki.

Evropa je kaotična, izgleda da se vsak hip dogodi kaj izrednega, nekaj kar jo bo zamajalo v temeljih, ali vse to le izgleda. V resnici se giblje in muči po vedno enakem potu.

Revolucionarni strahovi si dajejo duška veččinoma ob nedeljah, ko je za demonstracije največ časa. Čez teden delajo in se bore za skromni obstanek, ki je skromen v vsakem slučaju.

Preko vseh teh zmešnjav in strahov, preko demonstracij, preko vseh ekstremov se pomika razvoj naprej po srednji poti — ne brez bojev. Nič ne hiti. Pomika se in izgleda da nikamor ne pride. Toda prošlih deset letih se je pomaknil njegov kazalec za spoznanje naprej — pomaknil se je dalj kot v predzadnjih dveh desetletjih. Ali skokov ne dela in tudi strahovi ga ne prisilijo ali ustavijo, bili taki ali taki.

Desetletnica A. C. W. of A.

Krojaška unija "Amalgamated Clothing Workers of America" obhaja ta mesec desetletnico obstanka. V enem desetletju se je razvila v eno najvzornejših in najmočnejših unij v Zedinjenih državah. A. C. W. je dualna unija, toda ne propagira dualnega unionizma. Ustanovljena je bila kot taka, ker so jo zahtevale okolščine, v katerih se je nahajalo organizirano in neorganizirano krojaško delavstvo v tistih letih.

A. C. W. ni sovražna Ameriški delavski federaciji, daš so v federaciji gotove unije, ki se ob Amalgamated rade obregnejo. A. C. W. je podpirala razne stavke, ki jih je vodila A. F. of L. Za organiziranje delavstva v jeklarnah je prispevala \$100,000. Za vzgojo svojega članstva stori malo unij toliko kot A. C. W. Malo

jih je, ki bi bile na kooperativnem polju toliko aktivne kot A. C. W.

A. C. W. je znana kot radikalna unija, toda ni radikalna v frazah, ampak v konstruktivnem delu. Amalgamated ne sanja o revoluciji, ki je še ni na vogalu, ampak stori kolikor more za življensko izboljšanje svojega članstva in ga pripravlja in uči za družbo bodočnosti, in to je, kar res lahko imenujemo revolucionarno delo.

Obilo uspeha tej uniji v bodočem desetletju želi tudi slovensko socialistično delavstvo.

Prosvetni odbor N. H. Z. proti današnjim vlastodržcem v Jugoslaviji.

Prosvetni odbor N. H. Z. in H. Z. I. nam je poslal iz svojega urada v Pittsburgu pismo, v katerem apelira na nas, da se pridružimo protestnemu delu proti sedanjemu režimu v Jugoslaviji. Ob enem nas prosi, da ponatisnemo članek iz "Zajedničara", v katerem se poziva jugoslovanske delavce v Pittsburgu in okolici na protestni shod proti belemu terorju v Jugoslaviji. Shod bo sklican v kratkem, toda datum v članku ni naveden, ker odbor še ni bil gotov s pripravami, ko ga je objavil. Vršil se bo v Pittsburgu.

V Jugoslaviji gospodari Pašičev-Pribičević režim, ki ni prvič na vladi. Bil je tak prej kakor je danes. Mi smo to vedeli in smo se borili proti njemu kakor proti vsem takim režimom in proti sistemu ki jih vzdržuje.

Žal, da tega ne moremo reči o vseh tistih, ki mu danes nasprotujejo. Med temi so taki, ki so ta režim podpirali do skrajnosti. Borili so se proti tistim Jugoslovanom v tej deželi, ki so vedeli že davno kdo da je Pašič in kaj zastopa.

Predvsem je šel naš apel za združenjem sil, ki bi bile za formiranje vzorne federacije dežel na jugu Evrope, katerih prebivalstvo tvorijo jugoslovanski narodi. Izkazalo se je, da bi bila taka forma in ustava v interesu vseh ljudstev prizadetih dežel bivše Avstro-Ogrske in na Balkanu ter svetovemu miru potrebna. Ker pa zagovorniki te ideje niso dobili dovolj mogočne zaslombe med izseljenim jugoslovanskim ljudstvom, je ostal Pašič gospodar situacije.

Mi smo proti Pašičevemu režimu kakor smo bili. A smo tudi proti neurejeni opoziciji, ki troši svoje moči namesto da bi nastopila kot enotna sila, vedoča kaj hoče. Rešite je v rokah tistega ljudstva Jugoslavije, ki noče sedanjih vlastodržcev in sploh nikakih drugih, ampak ljudsko vlado, kontrolirana od volje ljudstva. Temu jugoslovanskemu ljudstvu hočemo pomagati, kakor smo mu vsa leta od kar obstoji naš pokret.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Brezobzirno me je razgalil. Prestrašno, da bi mogla vse popisati . . ."

Pričela se je tresti po vsem telesu, oči so se ji svetile, kakor dvoje reflektorjev, strahotno tavajočih s svojo svetlobo po mrtvi, temni pokrajini.

"Umiri se, Olga," je rekel Ladavac.

"Umirila sem se že," je odgovorila, a se je še vsa tresla.

Nadaljevala je:

"Zjutraj sem do smrti utrujena zaspala. Prebudila sem se še-le pozno, toda on je še vedno sedel pri moji postelji. Z glavo je slonel na obeh rokah, na dlaneh; s komolci pa je slonel na kolenih.

"Maščeval sem se, je rekel, nepopisno strašno je moje maščevanje. Danes še ne veš, niti pojmiti ne moreš še, a pride dan, ko boš spoznala, kako veliko je to maščevanje. Zapomni si: nisi svobodna! Zapomni si: nikjer ti niso vrata odprta, dokler jaz živim, kajti moje maščevanje bo popolno šele tistikrat, ko mene več ne bo. Ko sem zbežal od doma, sem prišel najprej na Dunaj. Tam sem se gubil po temnih ulicah; iskal sem tolažbe, pa je nisem našel. Zšel sem v javno hišo in spoznal lepo, črno Rožo. Pohlevna je bila in tiha, in nikdar ni nič rekla, ko sem prihajal k njej dan za dnevom; denar je sprejemala hvaležno, toda ust ni odprla nikdar; mutasta je bila — za mene. Tedaj sem čez nekaj časa občutil po vsem telesu bolečine. Okužila me je s strašno boleznijo. Zdravil sem se, zdravim se še danes . . . Razumeš? Pojdi, svobodna si!"

Globoko sključen, kakor pes, skoraj po vseh štirih je šel iz sobe. Žile s krvjo vred so se mi spremenile v svinčene cevi. V liceju sem od sošolk marsikrat slišala o strašnih, neozdravljivih spolnih boleznih.

Po osmih dneh je vsa vas vedela, da sem okužena s sifilido. Prišla sta k meni orožnik in zdravnik. Orožnik me je držal, zdravnik me je pregledoval. Odpeljali so me v Trst, kjer sem še pravočasno prišla v bolnišnico, da so izbrisali sleherno sled bolezni z mojega telesa. A žiga, vsekanega mi globoko v vsak atom mojega telesa, tega žiga mi niso mogli izbrisati.

Čim starejša postajam, tem globokeje se mi vjeda ta žig v meso in kosti. Pa če ga tudi nikdo ne spozna, jaz ga vidim vsak hip in to je dovolj! V globini se pa vendarle ne čutim bogve kako nesrečna; tukaj sem in vsi vedo, kdo sem. Nikdo ne more o meni misliti slabije, kakor more in sme misliti . . . Dospela sem do tiste mrtve črte življenja, kjer preneha hrepeneje in ljube-

zen in sovraštvo. Samo občutek studa me ne zapušča nikdar.

Ko sem ležala v bolnišnici in mislila na bodočnost, se nisem na primer nikdar vprašala, kaj se godi z mojim očetom. Do lanskega leta nisem ničesar vedela o njem. Lani sem ga slučajni srečala. Pa rajši ne govorim o tistem srečanju. Štiri mesece sem ležala v bolnišnici. Nekega lepega dne so me vrgli na cesto. Našla sem si službo v kinematografu "Edison". Bila sem tam blagajničarka približno dva meseca. Tedaj me pa nenadoma gospodar odslovi, češ, da sem spolno bolna, da on to ve iz prav zanesljivega vira.

Iskala sem drugod službe, a kakor da bi vsi umeli čitati tisti strašni žig na mojem telesu, povsod sem omotično pripovedovala o svoji nesreči in svoji sramoti.

"Ali ste zdravi?"

Rdečica sramu me je vselej oblila, ko sem morala odgovoriti na to vprašanje.

Čeprav sem imela namen s čvrstim, močnim glasom odgovoriti: Zdrava sem, še nikdar nisem bila bolna, vseeno sem odgovorila:

"Nekaj mi ni bilo prav, pa sem morala v bolnišnico, a sedaj sem že popolnoma zdrava."

Zagonetno so se smehljali in me spraševali, kaj in kako, in pri kaki priliki sem obolela. Po navadi sem vedno bolj rdela. Ko sem bila v največji bedi, se je kakor duh pred menoj pojavil knez W . . .

"Jaz Vam preskrbim službo."

"Nisem hotela iti z njim, pa sem vendarle šla. Mislila sem na vse možnosti, kako bi mu ušla, a niti ene svoje misli nisem mogla uveljaviti. Povej mi, prosim te, ali sem človek?"

Ladavac ji je odgovoril:

"Človek si; o tem ni prav nikakega dvoma. Posebne vrste človek si, človek, ki mu manjka polovica duše. Ali ne veruješ? Da! Živijo ljudje, ki so samo polovični! To so ljudje, ki so se porodili le fizično popolni, duševno pa le polovični, bodisi, da so vezali svoje duševno življenje zgolj na materino dušo, bodisi zgolj na očetovo. Vidiš, kadar se človek zaplodi v maternici, se mora zaploditi z voljo očeta in matere; če se zaplodi zgolj fizično, duševno pa nima zaplojenje vsaj dveh nitk, ki imata svoj izvor v volji očeta in v volji matere, v duhu očeta in v duhu matere, tedaj vzcveti samo telo, duh pa tava in išče drugo polovico svoje moči in svoje volje. Takih ljudi je mnogo, silno mnogo; vrsta strojev, popolnih, najpopolnejših strojev. Nasprotno pa se tudi zgodi, da se človek zaplodi telesno pravilno, duševno pa pomnoženo. Tak sem jaz, Olga! Moja mati je bila vlačuga. Čudovita, popolna ženska, najpopolnejša izmed tistih, kar jih poznam. Imela je mnogo ljubčkov, a hotela je imeti tudi otroka, toda ta otrok bi moral biti silnejši, kot ona, kot dru-

gi. Zato je prišla na izredno misel, o kateri ti hočem čitati.

To je odlomek iz zapiskov moje matere. Spoznala boš že iz teh stavkov, da moja mati ni navadna, vsakdanja ženska; poslušaj!"

Čital je s strastno ljubeznijo iz orumenelega, debelega zvezka drobno, pokončno, originalno pisavo svoje matere:

"Danes sem srečala na cesti med Lanišičico in Podgorjem ciganko. Lepa je bila in črna. Tak mora biti utelešen greh. Greh ljubim, ker greh, zavesten greh je merilo sile in volje človeka. Zato ljubim tudi vse njegove podobe. Ciganke tudi. Ustavila sem se in jo nagovorila. O joj, njen glas je bil hreščeč, kakor glas ranjenega vrana. Nemilo me je dirnil, toda kljubovala sem neprijetnim občutkom in sem ji rekla:

"Črna lepota, povej mi, kaj pravijo poteze moje roke!"

Pogledala je mojo roko ter odvrnila:

"Rodila boš dete, ki bo izviral iz štirih ljudi. Lepo bo in silno; silno in veliko postane, če bo umelo tvegati svoje štirikratno življenje in če bo umelo previdno tvegati! Lepo prerokovanje! Vredno, da mi ga bogato poplačaš!"

O, poljubila sem jo tedaj in objela in bogato sem jo obdarovala.

Dete dobim, dete!

In dete, ki bo izviral iz štirih ljudi; štirikratno življenje bo združevalo v sebi! Glavo sem si razbijala, kakšno neki bo to štirikratno življenje, in kaj je pravzaprav človek. Pa sem prišla do sklepa, da ni otroka brez dveh ljudi, da je torej dete, vsak človek pravzaprav sklad očeta in matere, sinteza dvoje ljudi. Spoznala sem tedaj, da bi moralo sodelovati pri rojstvu mojega otroka četvero ljudi. Strašna in ostudna misel! Nenavadna, naravnost grozopolna! In čimbolj sem vrtela v glavi to misel, tembolj satanska se mi je dozdevala, tem grešnejša.

Ljubim greh! V greh sem šla, ker sem hotela zmeriti svojo voljo in svojo moč.

* * *

Troje oboževalcev sem imela. Vsi trije so bili lepi.

Satansko misel sem uresničila v neki satanski, burni noči, med grmenjem in bliskanjem, viharjem in dežjem.

V tisti noči sem dala svojim oboževalcem svoje telo, in oni so mi dali svojo voljo in svojo ljubezen. V tisti satanski noči se je spočelo dete. . . . Tri moške volje, ena ženska, tri moške duše, ena ženska; polovico ženskega telesa, polovico moškega — bogve čigava je druga polovica.

* * *

Dete se je rodilo. Štirikratna duša, štirikratna volja, dvojno telo! Neizmerno sem srečna, ker sem zmerila v grehu svojo voljo in svo-

jo moč, jaz poulična vlačuga, mati sina velikana!

Prečital je. Strmela je Olga, trepetala je od radosti. Silno je vzljubila to žensko, poulično vlačugo, mater sina velikana.

"Res, čudovita ženska," je tiho zašepetala.

On pa je govoril šepetaje:

"In tako nas je dvoje vrst; smo duševno polovični in duševno trikratni, štirikratni ljudje. In kakšna je premoč teh trikratnih štirikratnih ljudi! Kolikokrat se pa zgodi, da se zaplodi v materi telo velikana s pomočjo telesa enega samega moža, a z voljo dveh treh, desetih ljudi. Kakor teče voda v prazno strugo, tako teče ljubezen večkratnih ljudi v polovične ljudi. Vse ljudi brez volje ljubim, in vse velike ljudi.

Prekinil sem te, Olga, pripoveduj! Olga je pripovedovala naprej:

"Ko sem bila v največji bedi, me je peljal kamor je hotel.

Dalje prihodnjič.

Milwauška debata in njen konec.

Dne 18. januarja se je vršila v S. S. Turn Hall v slovenski koloniji mesta Milwaukee debata, na kateri je bilo nad dve sto oseb. Fr. Puncer, ki je predsedoval, je po kratkem nagovoru dal besedo Franku Novaku, uredniku "Delavske Slovenije".

Tema debate je bila: "Ali je bila taktika delavske stranke Amerike koristna za ameriško delavstvo?"

Prvotno je bila predlagana v smislu, da bi se glasila: "Ali so bile taktike komunističnih strank in pozneje Worker's Party škodljive delavskemu gibanju v Ameriki?" Odbor, ki je imel v rokah predpriprave, je nadomestil besedo "škodljive" s "koristna" z obojestranskim privoljenjem, a tudi besedilo teme je bilo skrajšano in "taktike" spremenjeno v "taktika".

V dvorani je bilo mnogo hrvatskih delavcev, kajti za udeležbo je agitiral tudi njihov list "Radnik". Nekaj oseb je bilo iz Waukegana, par iz Chicage, nekaj pa iz drugih okoliških naselbin. Udeležba iz zunanjih krajev bi bila mnogo večja, če se bi debata vršila popoldne.

Frank Novak, ki je govoril prvič 40 minut, je že v začetku pozabil na temo in šel v Evropo bičati in "razgaljati" socialpatriote. Ko je nekaj minut brodil po Evropi in ni omenjal niti malo predmeta o katerem bi se imelo govoriti, ga je predsednik Puncer opozoril, naj se drži teme debate. Odvrnil je, da bo pozneje prišel nanjo. Ko še ni prišel, ga je predsednik ponovno posvaril, nakar je F. Zajec apeliral na predsednika, naj Novaku pusti govoriti kar hoče. Puncer je odgovoril, da če je Zajcu prav, je njemu tudi.

O socialistični stranki je Fr. Novak dejal, da ima svoj temelj v Milwaukeeju, kjer se zbira krog socialističnih birokratov z Bergerjem na čelu. Berger se je pajdašil s "krščanskimi socialisti" in "Milwaukee Leader" je prinašal članke v prilog krščanskemu socializmu. To je bilo izdajalsko združevanje. Berger je

bil proti vojni zato ker je Nemeč. Socialistična stranka je bila proti vojni radi svojega nemškega članstva. K socialistom je prišel Gompersa in Johnstona, predsednika mednarodne unije strojnikov. Sploh je po njegovem zatrdilo vsa unijska birokracija socialistična. Kapitalistično časopisje daje socialistom reklamo, ker se kapitalisti socialistov nič ne boje. Delavstvo se ne sme udajati reformističnim sanjam, ampak slediti pravi revolucionarni stranki, ne pa socialističnim lakajem buržoazije. Kapitalistično časopisje je odobrilo KPPA. La Follette je branilec kapitalistične uredbe. Oblasti preganjajo samo komuniste. In Evropa! S. Novak je govoril o MacDonaldu, o nemških socialistih, o Purcellu, ki je dejal da Rusija napreduje, o strašnih izdajstvih proti sovjetski Rusiji socialistov v Georgiji, o jugoslovanskih socialistih, o okupiranju kovinskih tovarnen v Italiji in o izdajstvu italijanskih socialistov (o katerih je pozabil omeniti, da so bili takrat neposredno pridruženi moskovski internacionali in bili zastopani na njenih kongresih), o imperialističnemu zadržanju angleške delavske vlade, o kapitalističnem podrpanju socialističnih strank v Evropi in tako je našteval strašne reči, ki so jih zakrivali socialisti. Teme se je ves čas izogibal.

S. F. Novak težko govori in njegov glas ni tak, da bi bil lahko razumljiv. Hrvatje ga sploh niso umeli, toda vedeli so da je "komunist", in so mu ploskali ko je prišel in ko je končal. Ploskali so mu tudi osebni prijatelji, eni pa radi tradicionalnega neprijateljstva do "Čikage".

Puncer je nato predstavil F. Zajca, in omenil, da bo govoril 40 minut.

F. Zajec je konstatiral, da je vedel že v naprej, da se F. Novak ne bo držal teme, ker bi mu bilo nemogoče dokazati to, kar bi imel dokazati. Zato se je predmeta previdno izognil s tem, da je "odpotoval" v Evropo. Zajec je dejal, da se bo držal teme in nato posegel v zgodovino delavskega gibanja v Ameriki od spomladi l. 1919 naprej. Navajal je razna imena, pod katerimi so se pojavljale "levokrilaške" struje in se potem zopet cepile. Opisoval je konvencije komunističnih sekt, ki so se vršile proti koncu poletja l. 1919 in kako sta se potem dve komunistični stranki topli za prvenstvo, dokler ni Moskva ene ugnala in ukazala vsem pravovernim, da naj se združijo; tako je nastala "zedinjena" komunistična stranka. Ali zedinjenja še vedno ni bilo. Izvajal je, kako je to gibanje postalo zatočišče provokatorjev in kako so bili pod pretvezo boja proti komunistični nevarnosti vpriporjeni Palmerjevi vpadli ne le na komunistične ampak na vse radikalne delavske organizacije in temu je sledila ofenziva kapitalistov za odprto delavnico, ki je oslabil tudi konservativne unije in A. F. of L. v celoti. Taktike takratnih komunističnih struj so služile reakciji raditega, ker je iz maloštevilnega članstva, ki so ga zastopale, ustvarila vraga in ga kazala nevedni masi v najstrašnejših barvah. Ob enem je njihova taktika medsebojnih bojev diskreditirala radikalno delavsko gibanje pri tisočih preje aktivnih delavcih, ki so se umaknili in postali brezbrizni ter razočarani. Omenjal je konvencijo kom. stranke, ki se je vršila v Michiganu, katera je osmešila voditelje kom. stranke radi njihove neprevidnosti. Ta konvencija je bila zadnji poskus "podzemne" taktike. Ali dokazala je, da ni vladnim in drugim kapitalističnim špijonom ostalo ničesar skrivnega in da kar je vodstvo kom. stranke skrilo, je bilo zakrito le članstvu. Ko je prišlo še to razočaranje, je sledila akcija za obrambo aretirancev, predvsem

Ruthenberga in Fosterja, ki je stala mnogo tisočakov, in ta boj za obrambo se vrši naprej, ker se kapitalistična svojat norčuje iz tiste "podzemne" konvencije za "strmoglavljenje" vlade. Prišel je nato v dobo, ko so komunisti v zvezi z manj "radikalnimi" strujami organizirali decembra 1921 Workers' Party, ki je povedala javnosti, da bo legalna stranka. Izrekla pa se je proti kompromisom in ostala v glavnem to kar so bile pred njo komunistične struje. Ali kmalu ko je pričela socialistična stranka z delom za organiziranje unij v delavsko politično stranko in ko je vodstvo W. P. videlo, da bodo dosegli socialisti uspeh, je izdalo geslo "enotna fronta", in s tem geslom je W. P. organizirala pompozno farmersko-delavsko konvencijo meseca julija 1923 v Chicagi. Bilo je pisanja v komunističnem časopisju, bilo ga je mnogo v kapitalističnem, govorilo se je o "zgodovinski" konvenciji, o novi "deklaraciji neodvisnosti", in rezultat je bil — fiasko ter \$50.000 stroškov za W. P. poleg stroškov, ki so jih imele s to konvencijo posamezne organizacije pripadajoče k Workers' Party. Posledica te ponesrečene konvencije je bila, da je W. P. pognala v Gompersovo naročje predsednika čikaške delavske federacije Fitzpatricka, ki je preje delal zaeno s Fosterjem za "enotno fronto" in danes so tisti unijski voditelji v Illinoisu, ki so se navduševali za konvencijo 4. julija 1923 v Chicagi, nasprotniki samostojne politične akcije delavstva. To je zasluga Fosterjeve in Ruthenbergove taktike. Opisal je konvencijo 17. junija 1924 v St. Paulu in reklamo, ki jo je dobila v kapitalističnem časopisju. Rezultat je fiasko, boj v vrstah farmerske-delavske stranke v Minesoti, izključevanja in nezaupnost. "Enotna fronta" se je zopet razblinila in W. P. je morala nominirati kandidate pod svojo firmo, ako jih je hotela imeti. Dobil je kakih 65.000 glasov. Rezultat vseh taktik, ki so jih imale komunistične struje in za njimi njih naslednica Workers' Party je, da je l. 1922 izdal ostanek komunistične stranke manifest, v katerem imenuje Workers' Party za oportunistično sekto, sekto centrumsštva, ki nima s komunizmom ničesar skupnega. Danes, po petih letih, je eksekutiva W. P. razdeljena na dveje, v Fosterjevo večinsko in v Ruthenbergovo manjšinsko krilo, ki se blatita med seboj, si očitata nepoštenosti in ruvarita drug proti drugemu s prav nič "delavskimi" sredstvi. In kaj vidimo v jugoslovanski sekciji W. P.? Kje so danes Cvetkov, Kutuzovič, Polovina, Kirin, Suša, Vidoš itd. itd.? Kje so ti ljudje, ki so bili l. 1919 in do 1923 tako silno revolucionarni, da so se skoro užgali? In kje so bili pred leti tisti, ki so danes ravno tako goreči, a že se pojavlja med njimi nov boj, nove intrige, nove nezaupnosti?

Razkol, ki so ga netili ljudje kot so Fraina, pozneje obdolžen špijonštva, Ruthenberg, Stoklitzky, Batt itd., je napravil ameriškemu delavskemu gibanju samo škodo. Takozvani komunisti niso v tej deželi imeli nobenega vzroka cepiti socialistično stranko. F. Novaku sicer ni prav, ker je bila proti vojni, in ne bilo bi mu prav, če bi jo podpirala, kajti njemu ne more v sedanji službi ustreči nobena socialistična stranka. Taktike struj, katere bi imel na tej debati zagovarjati Fr. Novak, so utrdile reakcijo v unijah, pognale mnoge takozvane progresivne unije in okrožne organizacije, kot so bile čikaška delavska federacija, enaka federacija v Seattlu in posamezne lokalne unije ter njihove voditelje, nazaj v Gompersov objem. In danes po vseh teh neuspehih se kregajo, ker še niso našli poti v "pravo taktiko".

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Nesloga med "složnimi".

DETROIT, MICH. — Pri klubu št. 114, JSZ., smo imeli pred nekaj tedni diskuzijo o taktikah raznih ameriških delavskih struj in strank, pred vsem socialistične in Ruthenbergove-Fosterjeve stranke. Ta diskuzija je bila potrebna radi nesoglasij, ki so se pojavila od strani par članov. Razprava se je končala kot se končajo na pravih socialističnih sestankih.

V Detroitu je radikalno gibanje med jugoslovan. delavstvom bilo precej močno. Hrvatje imajo organizacijo W. P., ki je bila zapletena in je deloma še v medsebojne boje. Mnogo njenih vodilnih članov, kot so bili npr. Milan Kirin, niso sedaj več "komunisti", ampak so v boju proti "korumpirani mašini, ki gospodari nad 'Radnikom' in pokretom," kot nam pripovedujejo bivši člani hrvatske komunistične sekcije. Sedaj so slednji organizirali nekak "Jugoslovanski prosvetni savez," ki je bil ustanovljen na konferenci v Pittsburghu. Glasilo tega Saveza je "Novi Svijet", ki ga urejmeta in lastujeta T. Cvetkov in G. Kutuzović, bivša komunistična voditelja in bivša urednika "Radničke Straže" ter pozneje urednika "Radnika".

Nesloga, ki vlada med temi ljudmi, ki so nam toliko govorili o solidarnosti in enotni fronti, bi morala prepričati naše kritike, da ni pri takozvanih "komunistih" v tej deželi ničesar vzornega. Kdor čita hrvatske liste, vidi, da so si komunisti bolj v laseh med seboj kakor pa v sporu s sovražniki delavstva.

V Detroitu sta dva Doma: eden je 'radnički', drugi 'hrvatski'. Pri gradnji prvega so sodelovali samo socialisti in njihovi simpatičarji. Danes je večinoma v rokah ljudi, ki niso storili za ta 'radnički' dom ničesar. Kontrolirajo ga največ taki "komunisti", ki so pristopili v pokret šele novejšje čase. Drugi je to kar je bil od početka. Kar se tiče teh dveh domov, posebno prvega, bi bilo dobro, če se bi priobčilo nekoliko zgodovine, kako sta nastala, kako je radnički dom prešel iz enih rok v druge, kako so se zanj tožarili itd. Tak opis bi koristil posebno tistim, ki se za stvar zanimajo, ki pa jim zgodovina ni dovolj poznana. Čim več takih informativnih spisov, toliko več bo jasnosti in manj nesporazumov.

Dobro je, da se je W. P. udeležila zadnjih predsedniških volitev samostojno in izmerila svojo moč — 65,000 do 70,000 glasov v vseh državah, kjer je imela na glasovnici svojega predsedniškega kandidata. Vse njihovo grmenje je prineslo zelo malo dežka in še tisti kar ga je bilo je bil pohleven.

Zanima me debata, ki se bo vršila med F. Zajcom in urednikom "D. S." Predlog od zastopnikov kluba W. P., da naj bi od vsake strani debatirala dva, se mi zdi zelo čuden. 'Debator' 'Slovenije' je menda hotel pomočnika, ali pa so ga hoteli njegovi somišljeniki, ker mu morda ne zaupajo, da bo kos nalogi. Ali pa so hoteli, da bi bil nekdo drugi "scapegoat", in urednik "Slovenije" bi bil na ta način rešen blamaže, češ, jaz nisem odgovoren za druge.

To je kar jaz presodim iz njihove prvotne želje, da bi debatirala od vsake strani "po dva". Temu manevrisanju bi jaz dejal "scapegoatizem". —Pika.

Prosvetno delo kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V naslednjih mesecih se bodo vršile v dvorani SNPJ. pod avspicijo kluba št. 1 predavanja in diskuzije na sledeče dneve:

Dne 13. februarja. Tema: O dramatikah na naših odrih. Predava Frank Zajec. Po končanem referatu vprašanja in diskuzija. Isto velja za vsa naslednja predavanja.

Dne 27. februarja: Pogled v predzgodovinske dobe človeka (s stereoptičnimi slikami). Predava Ivan Molek.

Dne 13. marca: O slovenski literaturi. Predava Joško Oven.

Dne 27. marca: O solnčnem sistemu. Predava F. S. Tauchar.

Dne 10. aprila: O nasprotniškem časopisju. Referira Chas. Pogorelec.

Dne 27. aprila: Kakšna mora biti delavska organizacija v Ameriki, da ima delavstvo koristi od nje. Referira Jože Zavertnik.

Vstopnina na vsa predavanja prosta. Pazite na naša bodoča naznanila. — *Publikacijski odsek kluba št. 1.*

Važno za članstvo kluba J. S. Z. v Canonsburgu.

CANONSBURG, PA. — Prihodnja seja socialističnega kluba št. 118 se bo vršila v nedeljo 25. januarja ob 9. dopoldne. Vzrok, da se seja ni vršila na datum kakor navadno je tajnikova bolezen. Apeliram na vas, da se seje dne 25. januarja polnoštevilno udeležite. To je prva seja v tem letu in sklepati ter razpravljati bo morala o mnogih važnih stvareh. — *John Česnik, tajnik.*

Waukeganski oder.

WAUKEGAN, ILL. — V nedeljo 25. januarja bo v Slovenskem narodnem domu vprizorjena tridejanska burka "Španska muha". Ako je smeh vašemu zdravju škodljiv, tedaj je iz zdravstvenih razlogov priporočljivo, da ostanete doma. Ker pa zdravniške razlage trdijo, da je neprisiljen smeh zdravju ne-le neškodljiv, ampak celo koristen, vam priporočamo, da pridete v nedeljo 25. januarja po 2. uri v Slov. nar. dom. Žal vam ne bo. Po igri bo plesna zabava v gornji in spodnji dvorani. Vsa priredba se vrši pod avspicijo kluba št. 45, JSZ. V igri bodo nastopili člani in članice dramskega kluba št. 1.

Klub št. 45 bo imel v tej sezoni še nekaj priredb, o katerih bomo poročali pozneje.

V nedeljo 8. februarja bo imela priredbo z zanimivim programom čitalnica Narodnega doma. Več o tem prihodnjič. Želeti je, da se k pevskemu odseku te organizacije prigrasijo vsi, ki imajo veselje do petja. Dober, močan pevski zbor je dika naselbine.

V nedeljo 15. februarja je na repertoarju Gangelnova drama v štirih dejanjih "Sad greha", ki jo vprizori Slovenski samostojni izobraževalni klub.

In kot že rečemo, prihodnjo nedeljo 25. januarja pride na naš oder "Španska muha".

Njim je vse dovoljeno!

GLENCOE, O. — Ne pišem lahko, muči me vid, pa tudi roka je okorna. Zato se ne oglašam pogosto in ne bi se bil sedaj, če ne bi čital poziva s. Ivca na urednika "Proletarca" naj preneha s polemiko in napadi na "D. S.", ki jo s. Ivec smatra za delavski list kakor je Proletarec. Enak protest kakor na Proletarca je s. Ivec poslal v "D. S."

S. Jos. Ivec ima dobro mnenje, ne ve pa, da je bila "D. S." kupljena zato, da bodo "Radnikovci" imeli slovenski list za boj proti J. S. Z. in "Proletarcu"; nalogo boriti se proti "Proletarcu" je dobil tudi urednik prejšnje "Slovenije".

"Proletarec" je priobčil Ivcov dopis, oziroma protest brez komentarja. Ker pa je v "D. S." Ivcov dopis ablažen, in ker iz uvoda in nekaterih drugih stavkov sklepam da je bilo besedilo dopisa za oba lista enako, le ime lista je bilo v vsakem drugačno, prihajam do zaključka, da je urednik "D. S." spremljal Ivcov dopis in črtal iz njega npr. besedo "protestiram proti uredniku . . ." Kajti če je imel s. Ivec poštene namene, je protestiral tudi proti uredniku "D. S.", ki protest zasluži, ne pa samo proti uredniku "Proletarca", ki protesta ni zaslužil.

Ko je Fr. Novak tako pristrigel dopis, je napisal potem "komentar", kateremu se vidi, da je napisan z nervozno roko, zato pa pri zavednih delavcih taki komentarji ne drže. Kaj piše v tistem komentarju? Stare, obrabljene psovke o izdajstvih evropskih socialistov, posebno nemških. Druga internacionala mu leži v želodcu. Fr. Novak, meseca maja 1923 je bil v Hamburgu kongres socialističnih strank, pripadajočih dunajski zajednici in takozvani drugi internacionali. Iz obeh se je reorganizirala "socialistična in delavska internacionala" in ta sedaj funkcionira.

Glede izdajstev evropskih socialistov: Kar je danes voditelj francoskih komunistov, med njimi tudi urednik njihovega glavnega glasila "L' Humanite", so bili med vojno na strani vsake francoske vlade in pomagali v vojni proti kajzerjevi Nemčiji. Danes se pa delajo kot da niso bili nikdar "za vojno". Kar je v Nemčiji danes komunističnih prvakov, so bili l. 1914 in pozneje "socialpatriotje" in so bodisi z nevtralnostjo ali pa direktno pomagali kajzerjevi vladi v vojni proti zaveznikom. Kdo je bil v Nemčiji med delavstvom, ki ni bil za vojno proti carski Rusiji? Ko toliko govorite o "čistoči" vaših ljudi po vsem svetu, zakaj ne poveste kaj so delali med vojno? Izmed tistih socialistov v nemškem državnem zboru, ki so l. 1914 glasovali za vojne kredite jih imate nekaj v nemški komunistični stranki. Kdor ve kako se dajo mase nahujskati in pridobiti v vojnem času, temu bo jasno, da so iste množice ki danes paradirajo kot komunistične paradirale med vojno za kajzerjeve armade in jim želele zmago. Nemško delavstvo je videlo nevarnost posebno v carski Rusiji in raditega je mnogo radikalcev med židi in Rusi želelo znago Nemčiji v upanju, da bo to pospešilo padec carizma. In s tem namenom so tudi propagirali proti vstopu nadaljnjih držav v vojno na strani zaveznikov.

"Komentar" v "D. S." priporoča s. Ivcu, naj prečita Leninovo brošuro "Proletarska revolucija in renegat Kautsky". Ako bi Lenin živel dalj, bi svoje mnenje o Kautskyju gotovo spremenil. Tisto brošuro je pisal v najkritičnejših dnevih ruske revolucije, ko je računal na svetovno revolucijo in pobijal dela sedemdesetletnega Karla Kautskyja, največjega socialistične-

ga misleca izza Marxa in Engelsa. Ko bi bil urednik "D. S." pošten, bi svojim čitateljem ali pa v dotičnem komentarju tudi povedal, da so pristojne avtoritete v sovjetski Rusiji dale l. 1924 natisniti vsa Kautskyjeva dela, vse njegove razlage o marksizmu, o agrarnih problemih itd. Ali bi sovjetska Rusija dala natisniti Kautskyjeva dela, če bi bil res renegat? Ali bi jih rabila kot učne knjige, kot podlaga za razprave?

Če je kdo čital Kautskyjeva dela jih je Lenin gotovo prečital. In kakor so se drugi socialisti učili iz njih, se je učil tudi Lenin. Lenin je hotel revolucijo po vsem svetu kakor jo je hotel Trocky. Kautsky je razkladal, da se revolucije ne dogode kadar kdo hoče, niti ne kadar kdo dela zanjo, ampak le tedaj, če jo povzročijo razmere. Če teh razmer ni, ni revolucije; in če se kljub temu dogodi, ne zmaga revolucija ampak reakcija. Za vse to so dokazi v zadnji svetovni vojni in v povojni dobi. Komunistična internacionala je hotela ustvariti take razmere; njena taktika je bila kaos pospeševati, krhati in rušiti kapitalistično državo, da zagaji v anarhijo in impotenco, in potem sledi revolucija. Komunisti se deloma še sedaj drže te taktike, oziroma igrajo dvojno, "destruktivno" in "konstruktivno". Reakcija pa vlada precej nemoteno po krivdi elementov ki so oslabili delavsko gibanje.

S. Ivcu priročam, naj se pouči, kako je "D. S." nastala in čemu. Veranič jo je prodajal, ker mu ni nesla, kljub temu da je bila glasilo dveh katoliških organizacij, da je imel dohodke od kampanjskih odborov kapitalističnih strank in da je imel po cele strani oglasov. Po raznih posredovanjih jo je kupila hrvatska komunistična sekcija, oziroma ona je odštela denar Veraniču, v javnost pa so sporočili, da je "Slovenijo" kupil "jugoslovanski prosvetni klub" v Milwaukeeju. "Slovenija" je pod novim lastnikom ostala glasilo istih podpornih organizacij, ohranila si je skoro iste diposivalec in večinoma iste firme, ki oglašajo v nji, v kolikor morem jaz razvideti. Pa je vendar morala apelirati na hrvatske organizacije W. P., ki so ji poslale finančno pomoč, in obračala se je z apeli za pomoč na naša podporna društva. Nekdanja Veraničeva "Slovenija", ki je agitirala za Hardinga in Coolidge in proti socializmu, apelira danes za pomoč med delavstvom kot "čisti" in edini slovenski delavski list!

Ako bi imel "Proletarec" tako zgodovino, ako bi bil "Proletarec" glasilo takih podpornih organizacij, ako bi ga trgovci tako podpirali kakor "D. S.", ako bi pokrivali primankljaj delavci take narodnosti ki bi lista niti ne čitali, tedaj bi "D. S.", če bi imela čisto zgodovino kot jo ima "Proletarec", kričala da je "Proletarec" glasilo trgovcev, farovških priredb in katoliških društev. Pri njih pa je vse "čisto" in revolucionarno. Kaj kupčuje, kaj podpora, samo da imajo "komunistični" pečat, pa so "čisti".

Pred tremi leti ste še mogli varati nekaj naših delavcev. Danes pa z vsemi vašimi agenti nikamor ne pridete. Edino kar morete je ovirati delo stranki, ki se pošteno trudi dvigniti ameriško delavstvo iz brezdana politične otopelosti in neznanja. Za to delo zaslužite nagrado, toda ne od delavcev!

Nace Žlemberger.

Iz Girarda, Ohio.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — Tony Segina, organizator.

Nekoliko luči.

(Prvi del tega dopisa je bil priobčen pod tem naslovom v zadnji izdaji "Proletarca". — Ured.)

DETROIT, MICH. — Kadar hočejo naši nasprotniki obrniti pozornost od sebe, zavpijejo o šestdeset tisoč dolarjev, ki so bili zbrani za vse mogoče reči, za lačne, za odkupovanje jugoslovanskih teritorijev, za republiko itd. In ves ta denar so požrli tisočkrat nepridapravi, ki se rede za narodove žulje.

Nihče še ni prišel z enim samim dokumentom ali z enim samim dokazom, da je bilo s sredstvi nabranimi za J. R. Z. storjeno kaj nepoštenega. Jaz sem dal \$50 v tisti sklad, ker sem bil pripravljen iti tudi v ta boj za program ki ga je zastopalo soc. delavstvo na Balkanu v letih pred vojno. Storili smo kolikor smo mogli, zmage pa nam ni nihče garantiral. Boriš se, in če ne dosežeš vsega kar hočeš danes, iščeš prilike za boj v drugi pod drugačnimi prilikami. Tisti ki so se takrat umaknili delu so se umaknili bolj iz bojzani pred špijoni in kraljevaškimi agenti, ki so ruvarili proti poštenim delavcem pod krinko lojalnosti do Amerike. Znano je, da so bili največji patriotje, ki so se lizali in klanjali koder so so mogli, propagatorji take Jugoslavije kakršna je danes. In "radikalni" hrvatski delavci v Ameriki, izmed katerih danes eni protestirajo proti Pasiću, drugi pa so prenehali biti "radikalni", so takrat molčali in dajali za vojne obveznice in za londonski odbor ter jugoslovanskemu vijeću, zato da se niso zamerili Grškoviću, Blankiniju, Vošnjaku, Leontiću itd. Grškovič jih je psoval in klical lojalne Hrvate, naj denuncirajo rdečkarje oblastim, danes pa isti ta Grškovič vodi hrvatske "boljševike" na konvencijah iste organizacije, v kateri jih je med vojno ustrahoval. Molčali so in prispevali za kraljevaško propagando, Grškovič in drugi pa so počeli z narodom kar so hoteli, ker ni bilo razen J. R. Z. prav nikogar, ki bi se jim postavljalo po robu. Ko je postalo varnejše, so prišli ti "radikalci" na dan in v vsesplošnem valu vzruženja l. 1919 in 1920 so se šele pokazali.

Kakor je bila njihova taktika hinavska med vojno, tako je bila hinavska tudi po vojni. Vsakj teden so imeli novo taktiko, samo v napadanju socialistov so vedno enaki. Danes so ti ponujali roko in se lagali, da hočejo skupno delati s tabo. Ko so Hrvatje kupili "Slovenijo", katere se je Veranič na ta način za drag denar iznebil, je njen prejšnji in sedanji urednik (oboje ena oseba) ponudil socialistom in Proletarcu roko za "skupno" delo. To naj bi bila blufarska poteza, češ "Slovenija" ni bila kupljena za boj proti "Proletarcu" in JSZ., ampak da žnjo dela za "skupno stvar". Ali slovenski delavci se ne dajo kar tako zavesti. Ko so dobili zastopniki "Radnika" navodila in ukaz agitirati za "nov" slovenski komunistični list, so po vseh krajih naenkrat, kot so poročali naši sodrugi v "Proletarcu", pričeli govoriti, da je "Proletarec" prenehal ali da bo v kratkem prenehal, in da bo namesto njega izhajala "D. S." Ves ta bluf so slovenski delavci precej dobro spoznali in videli, da je to taktika ki koristi kakšnim pustolovcem, ki se zbirajo sedaj okrog "Radnika" in pa kapitalizmu.

Kdo so danes pravi ameriški "komunisti"? Fostercovi pravijo, da je Ruthenberg in njegova sekta oportunistična, nekomunistična in da ne pozna marksizma in leninizma. Ruthenbergovci pa zmerjajo nazaj in očitajo Fosterju, da še nikoli ni bil nič prida in da delavskega gibanja nikoli ni pravilno razumel. Potem pa je še tretja struja, Larijeva, o kateri pravijo, da ni

niti malo komunistična. Račune tega notranjega kavsanja in zmerjanja pa plačujejo največ člani takih sekcij kot je hrvatska.

Nikoli ne pozabim, kako so se zadržali takozvani komunisti, ko so bili med vojno Debs in drugi socialisti v ječi, ali pa pred sodiščem. Čitali smo, da so ti "revolucionarji" odrekli sodelovanje pri akcijah za osvoboditev Debsa, češ da take akcije niso "revolucionarne" in da se z njimi ničesar ne doseže za delavstvo. Debs, ki ne očita rad, jim je parkrat potem ko je prišel iz ječe, dejal, da mu nimajo pravice dajati naukov in ga svariti, ker ni šele prišel v bojne linije. In ob tej priliki jim je zabrusil v obraz, da so oni najmanj storili za osvoboditev političnih jetnikov. Nekateri takratni člani "komunistične" stranke med jugoslovanskim delavstvom so v pogovoru o Debsu dejali, da *neka naj starac pogine, da se toliko prije dogodi revolucija*.

Ko pa so nasledli špijonom in šli "tajno" zborovati v Michigan, so takoj organizirali obrambni odbor in pozvali Debsa ter druge socialiste ter razne unijske voditelje na pomoč in dali so jim jo. Za Debsa jim ni bilo, pa če bi ostal v ječi do smrti. Debsa pa so vprašali, naj jim pomaga obvarovati Fosterja in Ruthenberga pred zaporom in Debs se je radevolje odzval. Če bi ga ne bili vprašali, on bi delal kakor še dela za osvoboditev vseh političnih jetnikov in se bori proti vsakim persekucijam delavskih slojev.

F. N. pravi da socialisti slepo sledimo voditeljem. Laž. Res pa je to o vas. Vi se morete "pokoravati", in voditelji vas imajo pravico "disciplinirati". Dolžni niso objavljati nikakih sklepov, če se jim zdi potrebno da morajo ostati "tajni". Demokracija je "buržvazni predsodek", torej je vam ni treba. Voditelj je pri vas vse, in ko je bila ustanovljena W. P., je izdala proglas, v katerem je rekla, da je poklonila ameriškega delavstvu "a set of fighting leaders". Pa so res "fighting leaders", če se pomisli, kako se bore med seboj Lore, Foster, Ruthenberg in preje Salutsky itd. V jugoslovanski sekciji pa so se tolkli Cvetkov, Kutuzovič, Kirin, Fišer, Lojen, Zinič in vrag ga vedi kdo še. Ko se porazi "one set of fighting leaders", se pojavi drugi in "fight" se z nova začne. To je otročarija, kar počno ti ljudje in buržvazija skrbi, da niso brez reklame.

Tisti naši delavci, ki smatrajo "D. S." za delavski list s poštenimi nameni, kot je naprimer dopisnik kate-rega sem omenil v prvem delu dopisa (priobčen v 905. številki Proletarca. — Op. ured.), bi morali čitati članke v Proletarcu, iz katerih je jasno razvidno, kako je Slovenija postala "delavski" list in njen urednik "delavski" urednik. Fr. Novak je sam priznal, da je bil preje urednik reakcionarnega lista in je opravičeval visoko vsoto, katero so plačali "Radnikovci" za "Slovenijo" s tem, da je "en reakcionaren list manj na vetu". Priznal je, da se je pogajal z zastopniki "Radnika" več mesecev, predno je bil dogovor narejen. Šele med temi pogajanjmi je Fr. Novak postal "komunist", če pa bi kupčija ne bila sklenjena, ali bi se bil vseeno izpreobrnil?

Ker naše delavstvo ni drlo za raznimi Fišerji in Ziniči ter Cvetkovom, so pronašli, da rabijo "boljšega" Novaka za voditelja. Po dolgih pogajanjih so dobili nekoga, ki si je nadel ime Chas. Novak, kateri je prebredel že vse naše kolonije in nastopil na shodičih povsod kjer ga je bilo mogoče sklicati, "razgalil" socialiste na vseh in pozival udeležence na vseh, naj se organizirajo v jugoslovanski sekciji W. P. Po vsem tem trudu menda ne bi mogli naštetih petdeset dobrostoječih slovenskih članov in Hrvatje se po pravici jeze,

češ, toliko tisočakov smo že dali za propagando med Slovenci, rezultata pa nikjer. Fr. Novak in Chas. Novak pa se sedaj izgovarjata drug na drugega. "Scapegoat" je torej potreben.

Vem, da bo Fr. Novak dejal, da so že tudi nekateri drugi slovenski uredniki delali za reakcionarne liste, danes pa so pri delavskih listih. Poznam osebno sod. Ivana Moleka, ki je bil pred 20. leti, morda še več nazaj, urednik calumetskega "Glasnika", toda v tem "Glasniku" je pial kakor je mislil, ne radi službe, ampak radi značaja ki ga je imel. Pozneje, ko se je seznanil z mladim socialističnim pokretom med slovenskim delavstvom, je delal zanj s peresom in drugače kot makloko.

Thomas Petrich.

(Ostali del dopisa bo priobčen prihodnji teden: Ured.)

Slovenski delavski dom v Collinwoodu.

COLLINWOOD, O. — V tej naselbini že imamo slovenske domove, toda v teku je že dalj časa akcija za gradnjo doma, ki bo delavski in služil njihovim potrebam. Družba, ki ga bo zgradila, je organizirana na delniški podlagi. Dne 8. januarja je imela sejo v Kunčičevi dvorani, na kateri je sklenila, da se prične z gradnjo Slov. del. doma že v tem letu. Družba mora imeti \$25,000 vrednote bodisi v gotovini ali v stavbišču predno dobi posojilo, katerega bo rabila od 40 do \$55,000. Družba mora nabrati še okoli \$7,000, predno bo imela gori označeno vsoto in potem ko bo urejeno še posojilo, se prične z delom.

Omenjeni seji je bil predložen tudi načrt, ki ga je izdelal stavebnik Satkovič, kateri je zgradil tudi clevelandski Slov. narodni dom. Njegov načrt je bil soglasno sprejet.

V direktorij so bili izvoljeni: Frank Oblak, John Zupanc, John Mandel, John Rožanc in John Žulich za dve leti. Za eno leto: John Lokar, Charles Lampe, Anton Dolgan, Albin Praprotnik, John Bostič, John Zupančič, Frank Jereb, Frank Barbič, Louis Bartolj, Mike Podboy, Frank Gubanc, Pirc, Vid Jančič, Louis Penge in Max Slanovec. Namestniki so: Blaž Godec, J. Krebl, Paul Zele in F. Malnar.

Delo, ki ga imajo izvršiti, ni lahko in nosi mnoge odgovornosti. Kjer je volja za složno delo, se dajo premagati vse težave. Če pa se uvaja v kakršne koli akcije splošnega značaja ozkotirnost, če se intrigira, če se bolj podira kakor gradi, tedaj ni uspeha. Izbirati med enim in drugim je lahko. — *Collinwoodski delavec.*

Priredba kluba v Barbertonu.

BARBERTON, O. — Klub št. 232 v Barbertonu, O., priredi v soboto 24. januarja plesno zabavo, na kateri bo nastopil tudi klubov pevski zbor. Vstopnina je samo 25c. Naše občinstvo iz Barbertona in okolice vabimo, da pride na to zabavo v čim večjem številu. — *Joe Tursich.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

Polemika se obnavlja.

WAUKEGAN, ILL. — J. Mahnič je priobčil v "G. S." z dne 14. januarja dopis, tikajoč se polemike med njim in menoj ter poročil o nji v "Proletarcu". Dopisnik se je poslužil osebnega tona. Pomagali so mu ga uglasbiti najbrž tam, kamor se je zatekel. Slog in način, po katerem je bil dopis razpodeljen, kaže v to smer. Po stari navadi neaktivnih ljudi je z veliko gesto prisegel, da je napravil za socializem silno mnogo, več kot bo eden, ki ga smatra za neprijatelja, sploh kedaj mogel napraviti. No, kaj? In kje?

Če sta on in njegov prijatelj kedaj toliko storila, kot Mahnič pravi da sta, ali ne bi bilo na mestu tudi povedati, da je podirati lažje kot graditi in da sedaj skrbi le za to, da se podira?

V dopisu pravi, da debata z Vičičem ni bila debata, temveč da je Vičič le pripovedoval, kako je bilo v starem kraju ter z uredništvom "Proletarca", o družinskih razmerah in kako mu take stvari lahko škodijo v businessu.

Ne bi odgovarjal na take dopise, ker nimajo ničesar skupnega s stvarno polemiko. Kdor hoče razpravljati stvarno, mora imeti nekoliko znanja, ne pa biti napolnjen samo z gnjevom in pobijati vse, ki hočejo delati na organizatoričnem in prosvetnem polju.

J. Mahnič je pozabil omeniti, čemu se je Vičič mimogrede dotaknil svojega osebnega delovanja in osebnih zadev. Pozablja tudi konstatirati dejstvo, da ga je predsednik opetovano prekinil in opozarjal, da naj se drži dnevnega reda in naj ne bo oseben. Ker pa le ni znal govoriti drugače, ga je predsednik, ki je bil res nepristranski, pustil govoriti in pljuvati po "Proletarcu" in osebah, ki so bile kedaj na vodilnih mestih naše organizacije. Dnevnega reda se drugače še dotaknil ni.

Vičič je zagovarjal nazor, da ima vsakdo pravico umakniti se iz pokrete, posebno ako žanje med nemislečo maso samo zaničevanje za trud, ki v železnih razmerah momentalno ni mogel uspeti tako, kot je ta masa pričakovala. Nerazsodni kritiki so sposobni opljuvati vsako še tako zaslužno osebo in ji predbacivati vsakovrstne nepoštenosti, za katere nimajo niti najmanjših dokazov. Vičič je konstatiral in konstatira tukaj, da ne prevzame uredništvo "Proletarca" za plačilo kakršnega se tam dobi. Toda Kristan ga je prevzel in delal tako neumorno, da je napravil iz "Proletarca" najboljši jugoslovanski socialistični in politični list. Čudežev pa ni znal delati, imperializma ni mogel vreči ob tla, mej med deželami ni mogel premikati, kot bi jih on hotel, in zato so ga razni Mahniči opljuvali in mečejo kamenje nanj. Omenjal sem v debati sebe le, ker imam za seboj mnogo skušenj iz delavskih bojev in iz dela za socialistično gibanje. Skoro mesec dni po debati je vzel, predno je bil J. Mahnič v stanju obnoviti polemiko v "G. S." V tem času bi lahko napisal dopis, ki ne bi bil prežet z osebnimi opazkami in napadi ter nesmiselnimi trditvami.

V svojem dopisu pravi, da ni Vičič ničesar povedal in nič dokazal, pač pa je bral nekaj zgodovine J. S. Z. iz knjige, katero je dal Martinu v prepis. Verjamem, da Mahniču ni Vičič povedal nič. To sem opazil že na debati. Če ni mogel alf pa hotel razumeti, kar sem govoril, nisem jaz kriv, pač pa sam.

Vičič ni bral "iz knjige". Prečital pa je resolucijo, sprejeto v Springfieldu. In bral bi še celo vrsto resolucij, izjav stavkov iz člankov itd., pa ni bilo po-

trebno. Ker se je Mahnič na debati izogibal teme in ker na vprašanja, ki se jo tičejo, ni odgovoril, upam, da bo izpuščeno nadomestil v "G. S", kamor je že pričel dopisovati. Zelo mogoče je, da so mu tam pripravljene pomagati, posebno kadar se gre proti J. S. Z.

Vičič se je držal dnevnega reda. Imel je beležke o delu soc. strank od kar se je pojavil naš pokret, od kar je bila ustanovljena socialno demokratična stranka; slikal je delo jugoslovanske socialno demokratične stranke ves čas njenega obstoja do ustanovitve J. S. Z. v Ameriki in o njenih stališčih v pogledu odnošajev do jugoslovanskih socialistov in balkanskega vprašanja. Mahnič pa menda ne ve, da so take beležke izčrpek zgodovine in dokazi, v dokazih pa je zmaga.

Če kdo govori le o lumpih, izdajalcih in psuje ter kritizira vseprek, ni to po mojem skromnem mnenju njemu v nikakoršno čast. Če bi Mahnič malo brskal po zgodovini in se držal resnice, potem bi bil vsaj v stanju debatirati. Beležke bi mu bile v tem slučaju potrebne.

V psovanju je mnogo ljudi mojstrov, toda to ni učenost. Natolcevanje ni znanost, ampak podlost. Dopisovanje v "G. S." ali "G. N." tudi ne diši po čistoči. Oba lista sta mojstra v takih "polemikah". Zanimivo je, da se listov te vrste "neomadeževanci" privadijo kakor prohibicionist žgane pijače.

Toliko v odgovor za enkrat. Na osebne napade se ne bom oziral. Na stvarno polemiko pa sem pripravljen.

Mahnič omenja v dopisu parkrat tudi rojaka Brentceta. Slednji mi je ob neki priliki čestital in dejal, da sem imel slabega nasprotnika. Morda bi se mi slabše godilo, če bi imel Brentceta proti sebi. Vseeno sem ga opozoril, da sem pripravljen iti v nevarnost. Dejal je, da nima dar govora, toda v osebnem pomenku je zgovoren in zelo rad osebni.

Kar se tiče M. Judniča, bo lahko sam odgovoril, če se mu bo zdelo vredno. V svoj zagovor bi se tudi jaz ne oglašal, a čudno se mi zdi, da ga pečejo le poročila v "Proletarcu". Kaj pa "Prosveta" in njen dopisnik?

Anton Vičič.

Fr. Novakova izjava o nakupu "Slovenije".

Fr. Novak, urednik "D. Slovenije" in preje urednik "Slovenije", je v nedeljo 18. januarja podal obetano izjavo o nakupu "Slovenije", toda podal jo je v razburjenju in v tem razpoloženju je postal negentlemanski in pričel psovati. Ko je "izjavo" podal, je stekel z odra in hotel dati svojim somišljenikom signal, naj vstanejo ter zapuste dvorano; hrvatski udeleženci in nekateri drugi so to storili, ali Zajec je vseeno mogel govoriti kake štiri minute. F. Novak je govoril četrt ure. Prvotno mu je bilo določenih deset minut, ali na prošnjo mu je predsednik podaljšal čas. Z nastopom v debati je F. Novak pokazal, da mu je zgodovina pokreta katerega danes zagovarja španska vas. S svojo izjavo pa je napravil zelo nerodno potezo, ki mu ni napravila časti. Edino kar je mogel z zanosom povdari ti je, da so socialisti zafrčkali \$68,000 narodovega denarja, toda da bi se poslužil števil in drugih dokazov, tega ni storil.

(Fr. Novakova izjava bo priobčena v prihodnji izdaji. — Poroč.)

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 29. decembra 19240.

Navzoči od eksekutive Alesh, Udovich, Tauchar, Luchich, Zajec. Od nadzornega odbora Godina. Tajnik Pogorelec. Od prosvetnega odseka Aleš, Oven, Olip. Od nadzor. odbora slov. sekcije Florjančič, Thaler, Vider.

Za predsednika seje izvoljen Tauchar.

Zapisnik zadnje seje sprejet kot čitan.

Dopis iz gl. urada stranke, tikajoč se izredne konvencije in delegatov federacij, se sprejme na znanje.

Obrambni odbor Sacco-Vanzetti prosi Zvezo za naslove njenih postojank in obljubuje, da se bodo rabili edino za razpošiljanje cirkularjev v prid obrambe Sacco in Vanzettija.

Razprave o tem pismu se udeleže Zaitz, Godina in Oven, ki predlaga, da se jim naslove v ta namen pošlje. Soglasno sprejeto.

Poročilo tajnika: Pogorelec poroča, da je iz naročil za članske znamke razvidno, da smo na poti napredovanja v članstvu. Poletni meseci so v tem oziru navadno slabi, ker se mnogo članov ne udeležuje sej. Ta mesec je zelo dober in izkazuje nad 800 članov.

Sodrug Žagar, na agitaciji po zapadu, je storil tudi za Zvezo kolikor je največ mogel. V Storrsu, Utah, se je ustanovil nov klub z 8 člani in pozneje jih je pristopilo še pet. Klub obeta postati zelo aktivna postojanka. En klub je bil organiziran v Montani, o katerem je bilo že poročano.

Tajnik izvaja, da bi mogel storiti za Zvezo mnogo več, če bi mogel posvetiti ves svoj čas samo nji, ker pa ima na skrbi tudi upravnništvo, ne more dati Zvezi tiste pozornosti ki bi jo potrebovala.

J. Kotar iz Warrena poroča, da je klub že dalj časa neaktiven. Krive so lokalne razmere. Kotar pravi, da se mogoče pozneje enkrat razmere predrugačijo, da pride med delavce več zanimanja in klub se bo reorganiziral. Iz par krajev se pritožujejo, da ovira agitacijo in aktivnosti pijača, s katero zapravijo gotovi ljudje največ svojega časa, kadar niso na delu.

V Girardu, Kans., se je pred par meseci pojavila akcija za reorganiziranje socialističnega kluba in res se je prijavilo za pristop na navdušenja polnem sestanku okoli 35 delavcev. Pozneje se je pričelo intrigiranje, navdušenje je poleglo in nasprotnikom se je posrečilo priče to akcijo zadušiti.

S. Anton Žagar je sedaj na agitaciji v Coloradi in potem odpotuje v Kansas.

Nekateri klubi životarijo radi brezposelnosti svojih članov, ali pa so se člani razšli v razne kraje, kar je oslabilo prizadete klube. Vzlic temu, kot rečeno, beležimo v tem mesecu nad 800 članov.

Potrebna agitacija za Izobraževalno akcijo J. S. Z. bo izvršena ko bo dopuščal čas, vsekakor pa se vse potrebno delo opravi zadnje dneve v decembru.

Računi Zveze bodo pregledani v januarju in nadzorni odbor bo o njih poročal bodoči seji.

Priporoča, da bi prosvetni odsek vzel pod svoje področje korespondenco, tikajoča se dramatike, ker on nima časa, da bi pregledoval igre, dajal instrukcije itd.

Poročilo tajnika se sprejme na znanje.

Poročila odborov. Nadzorni odbor nima poročila. Oven poroča za prosvetni odsek, da se je konstituiral in bo v tem letu storil kolikor bo v danih razmerah največ mogel.

Pogorelec ponovno povdarja, naj bi ta odsek prevzel korespondenco, tikajoča se dramatike.

Oven pravi, da je pri tem treba sodelovanja dramskega odseka kluba št. 1, ki ima najboljši vpogled v dramatične aktivnosti in v svojo zbirko iger. V razpravo posežejo Olip, ki priporoča naj bi Oven napisal o tem predmetu par člankov, nadalje Pogorelec, Aleš, Vider in Godina.

Oven bo odgovarjal na pisma, ki se tičejo naših odrov, in prosvetni odbor bo delal v smislu na zboru sprejetih sklepov.

Zajec poroča za stavbinski odsek. Definitivnega načrta še ni, predložil ga pa bo, ko bo imel več časa da dobi vse potrebne podatke, informacije in načrte.

Godina priporoča, naj se takoj ustanovi stavbinski fond, kajti gmotna sredstva so prvo.

Zajec je za načrt, po katerem naj se sistematično dela, da ne bo nikakih napak, niti hipnega navdušenja, ki ne bi prineslo zaželjenega rezultata.

Aleš ni za ustanovitev fonda, dokler ne bo definitivnega načrta. Tak fond nam ne bi prinesel mnogo. Je sedaj v deželi tudi velika brezposelnost, s katero naj se računa.

Tavčar pravi, da se odbor prepočasi giblje. Od zboru je že dolgo, s stvarjo pa se odlaga od seje do seje. Priporoča takojšnjo akcijo.

Vider govori a načrtih in svetuje, da se naj ne gre preko naših moči.

Godina pravi, da nimamo v načrtu kake stavbe, za katere ne bi mogli dobiti sredstev.

Udovich se strinja s Tavčarjem in priporoča odboru, naj ustanovi stavbinski fond.

Oven predlaga, naj to delo izvrši tozadevni odbor in spiše apel za prispevke.

Lučič govori o izkušnjah, ki jih imajo s takimi stavbami druge organizacije. Je zato, da tudi JSZ. čim prej dobi svoj Dom.

Na dnevni red pride vprašanje, dali bo J. S. Z. zastopana na prihodnji izredni konvenciji soc. stranke.

Vider predlaga, da delegata pošljemo. Sprejeto.

Oven predlaga Pogorelca. Pogorelec priporoča Zajca. Ta pravi, da gre to mesto tajniku federacije. Ovnov predlog sprejet.

Pogorelec poroča, da dohodki konvenčnega sklada še niso pokrili izdatkov zadnjega zboru, da pa bo do kmalu vsi kriti. Več bo razvidno iz računov.

Konec seje.

Odmev na debato in izjavo.

Za zaključek svojih govorov je postal g. F. Novak na debati dne 18. januarja osebni in mi vrgel par žaljivih psovok in potem pobegnul z odra. Ker je hotel s tistimi psovokami napraviti utis, da ima opravka z neresno in nepošteno osebo, on pa da je mučenik, ki se mu dela nezaslišna krivica, naj mu bo pojasnjeno, da je naredil s tem nastopom napako v svojo škodo. Nihče mi ne more dokazati nikakih nepoštenih dejanj. Vedno sem se preživljal s trdim delom in nikdar nisem iskal služb, ki bi bile nečastne, nikdar ničesar poneveril, pridržal ali zapravljal, kar ni bilo mojega.

Moje javno delovanje je otvorjena knjiga.

G. Frank Novak bo moral bolj na široko razgrniti svojo. Če je čista, dobro; ako ni, naj ne bi hodil na solnce. — *Frank Zaitz.*

Socializem ni vera, ampak znanost; ta znanost pa zahteva za svoj napredek ne vernih ljudi, toda vendar ljudi, ki verujejo v ideal bratstva, pravičnosti in svobode. In to je naša vera.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu decembru kot sledi:

Štev. društva in kraj.	Vsota.
120, SNPJ, Gallup, N. Mex.	\$2.45
214, SNPJ, Mullan, Idaho	3.05
1, SNPJ, Chicago, Ill.	7.00
47, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
184, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
259, SNPJ, Washington, Pa.	3.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
275, SNPJ, Maynard, O.	1.00
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
174, SNPJ, Krayn, Pa.	9.00
200, SNPJ, Irwin, Pa.	2.00
244, SNPJ, Kaylor, Pa.	4.50
245, SNPJ, Lawrence, Pa.	1.50
106, SNPJ, Imperial, Pa.	2.00
449, SNPJ, Cicero, Ill.	3.00
115, SSPZ, Helper, Utah	1.00
266, SNPJ, Muskegon Heights, Mich.	2.00
281, SNPJ, Mullberry, Kans.	2.00
19, SNPJ, Mineral, Kans.	7.50
86, SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
328, SNPJ, Madrid, Iowa	4.00
123, SSPZ, Detroit, Mich.	1.00
156, SNPJ, Muddy, Ill.	1.00
362, SNPJ, Carlinville, Ill.	1.00
177, SNPJ, Reliance, Wyo.	3.00
36, SNPJ, Willock, Pa.	4.50

KLUBI J. S. Z.

228, Pursglove, W. Va.	4.00
69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
224, Chicago, Ill.	4.00
22, Chisholm, Minn. (za l. 1925)	7.00
181, Lloydell, Pa.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50

Skupaj \$92.00

Tajništvo J. S. Z.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi obilice raznega gradiva je moralo izostatati par dopisov in ostalo poročilo o debati v Milwaukeeju. Vse pride na vrsto v prihodnji izdaji.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

NAROČNIKOM

ki jim je naročnina potekla, naznanjamo, da smo jim poslali opomine. Ko ga prejmete, obnovite naročnino čim prej, da boste list redno prejeli. Poskusite ob tej priliki poslati še kako novo naročnino.

BREZ NASLOVA

Iskra.

"Edinost", ki goji ambicijo postati "dnevnik", piše:

"V Združenih državah ima delavstvo dovolj svobode." Ker pa je s to svobodo včasih vseeno kaj narobe, priporoča prave delavske liste, ki so na prvem mestu "Edinost", potem "Glasilo KSKJ.", "Ave Maria" in "Ameriška Domovina". Vsi drugi slovenski listi so zanič, ker "hujskajo razred na razred in s tem več škodijo kot koristijo."

Pravilno! Komaj da se mi je posvetilo. Če namreč delavski list piše proti kapitalističnemu razredu, se to smatra za hujskanje razreda proti razredu in to delavstvu na vsak način škoduje. Dragi rojaki in rojakinje, podpirajte samo prave delavske liste, ki ne hujskajo razreda proti razredu.

Že dolgo je tega. Lojze Pirc je bil takrat liberalec in svobodomislec in vse sorte. Za nameček je bil tudi politikant 3 palčnega kalibra demokratske stranke. To je še danes, v kolikor ga ni izpodrinil Lovše. Frančiškanski editorial pa je Pirca utaknil tudi med urednike delavskih listov, pravih delavskih listov! Tako, rojaki v Clevelandu in Collinwoodu! Naročajte "Ameriško Domovino", "Ave Mario" in "Glasilo K. S. K. J.", vse tri pa zabelite z "Edinostjo", pa bo delavski katoliški "tisek" popolen. In lepo bo i na tem i na drugem svetu.

Ko so bile volitve, je "Edinost" agitirala za edino prave delavske kandidate, ki so ji celo plačali za agitacijo. Ko so jo nekateri radovedni čitatelji vprašali koga jim zaupno priporoča, je zapisala: Nobenega ne. Dovolj ste stari, kar sami si jih izberite. Mi priporočamo demokrate in republikanske, in če nam bi Lafollettovci plačali, bi dali prostor tudi njim. Mi v uradu "Edinosti" še sami ne vemo za koga bomo volili. Glavno je da greste na volišče in oddaste vaše glasove, bilo za kogarkoli.

To ti je delavski list, kaj?

Tisti v "E." ki piše "mimogrede", pravi, da če bi slovenski socialisti imeli kaj poštenja, vesti ali sramu, bi se sramovali še kedaj stopiti pred slovenskega delavca, ker so ga samo skubli, dobrega zanj pa niso storili niti toliko kot je za nohtom črnega. No, no, mimogrede, kam pa se ti tako mudi! Ali nisi brał, da so socialisti pripravljene stopiti pred delavstvo, iti na sramotilni oder, vi pa jih boste razgalili in jim dokazali, da jih ni večjih grešnikov pod solncem. Ali ne bi bilo lepo, če bi imeli polno dvorano ljudi, med njimi kakih 400 vaših pristašev, morda še več, in pa kakih 400 ki niso ne vaši ne naši, in par sto rdečkarjev, pred katerimi bi Rev. Zakrajšek ali pa dr. H. Bren dokazala, da so slovenski socialisti štrafenga za delavstvo? Vse kar bi slovenski socialisti vprašali je poldrugo uro časa za izpoved.

Ako J. Mahnič ne želi, da bi se klub v Waukeganu še kedaj razpustil, tedaj naj to svojo željo podpre s pristopom v klub in z delom v njemu. Kar se mu bo

zdelo v organizaciji napačnega, naj kritizira. Kolone glasila J. S. Z. so odprte vsakemu članu.

Še en zelo skromen nasvet: Ogibajte se fraz "... delovala za delavstvo več kakor bosta vidva vse svoje življenje." S takimi besedami se ničesar ne pove in ničesar ne dokaže. Človek jih rabi le v razburjenosti in nepremišljenosti, drugače nikdar. Kako more npr. kdo dokazati, da je storil za delavstvo več kot bo M. Judnič ali kdo drugi v stanju napraviti VSE svoje življenje? Tisti ki imajo v resnici tako vidne zasluge, jim tega namreč ni treba pripovedovati.

Tisti ki jih nimajo, naj delajo ako jim je za delavsko gibanje, kajti delo je edini dokaz; besede so samo besede. In če se kdo poslužuje zgolj osebnosti in to celo v nesocialističnem in nedelavskem listu v boju z ljudmi, ki jih morda osebno ne mara in jim ovira z neprekidnim besedičenjem delo za organizacijo, mar je to dokaz dobre volje ali dobrih namenov?

Neki dopisnik iz Sheboygana se v frančiškanskem listu jezi nad urednikom "D. S.", ker se je "prodal judom", in mu predbaciva, da se je poročil iz prepričanja za groš cerkveno. To je bilo baje takrat ko je bival v Sheboyganu. "Sloveniji" pravi, da je bila pod Veraničem 99% bolj dostojna kakor pod judovskimi gospodarji. Ja ja, ali ni sedanji urednik bil včasih urednik tudi pod Mr. Veraničem? Ali ni nekaj mesecev potem ko je bila "D. S." že pod novo komando, šebogjenska fara oglašala svoje priredbe v "judovskem listu"?

Vitus Hribar, župnik fare St. Mary v Clevelandu, je poslal društvu Mir SNPJ. v Collinwoodu pismo, v katerem tolmači cerkvene postave v Ameriki, tikajoče se znakov, ki jih nosijo člani podpornih bratovščin. Njegov ultimatum se v izčrpkju glasi: Člani katoliški cerkvi sovražnih organizacij ne smejo prihajati v cerkve z znaki društev in s svojimi zastavami. Če se društvo Mir strinja s protiversko taktiko "Prosvete", tedaj naj njegovi člani puste regalije doma, ali pa jih denejo v žep, kadar gredo v cerkev Sv. Marije, društvena zastava pa se mora pustiti zunaj. Če pa se društvo Mir ne strinja s protiversko gonjo "Prosvete", tedaj naj javno protestira proti nji in svoj protest priobči v glasilu. Potem pa smejo regalije članov društva Mir svobodno v cerkev na prsih članov.

Na koncu pisma župnik Hribar vprašuje: "... Če pa SNPJ. misli, da katoliška cerkev ni za nič, kaj silijo v njo s svojimi znaki in svojimi zastavami? Ali ni to smešno in nedosledno?"

G. Hribar ima pravico braniti svoje interese in se bojevati proti organizacijam, katere smatra cerkvi in svojim koristim škodljive. Kar se tiče regalij in zastav društev SNPJ., so prizadejale že v tolikih naselbinah neprilike pri pogrebi in podobnih rečeh, toliko prepira, osebnih sovraštvev in celo dejanskih spopadov med pristaši župnikov in njihovimi nasprotniki, da se človek čudi, kako da so regalije društev SNPJ. še vedno na dnevnem redu. Hribar in drugi župniki naj bodo zadovoljni, da članstvo ali vsaj del članstva SNPJ. silijo v cerkev. Če bi v njo ne verovalo, če ne bi polagali na cerkvene ceremonije nikake važnosti, ne bi prihajali.

Regalije in zastave SNPJ. res ne bi smele spadati v cerkev. Kljub temu so korakali lastniki teh zastav in

regalij za stafažo predsedniku KSKJ. in paradirali za "sveto katoliško stvar" s svojimi znaki. Potem so šli na shod in poslušali, kako je Grdina, po poklicu pogrebnik, pokopaval svobodomiselce in SNPJ. In člani te jednote, člani društva, ki se imenuje "napredek", so poslušali in molčali. Zastava drugega društva SNPJ. v isti naselbini je bila "žegnana" v cerkvi in članstvo dveh društev je prikorakalo v njo z regalijami na prsih. Še vedno se dogaja, da se nova zastava kakega društva SNPJ. nese v cerkev, da se jo "žegna". Nekaj takega se je baje dogodilo v Leadvillu, Colo. Župnik, previden mož, ni protestiral.

Duhovnikom prav nič ne zamerim, če se norčujejo iz takih ljudi in jim pošiljajo ultimatum. Ako hočejo vaše ceremonije, tedaj jim vi narekujte pogoje!

Joseph Ivec je poskušal s protestom odpraviti "polemiko" med "Proletarcem" in milwauško "D. S." Prvi je njegov protest priobčil, kakor je bil poslan, urednik druge pa mu ga je omilil in neprijetno doneče besede črtal, k tej blagglasni kritiki pa je napisal dolg komentar, v katerem dopoveduje, da mora napačiti, če ne iz drugih razlogov pa vsaj zato, ker so nemški socialni demokratje zanič. S. Ivec naj se domisli, da so Radnikovci kupili "Slovenijo" za boj proti "Proletacu". Pri tem so se dogodile nepravilnosti, radi katerih se je pričel notranji boj v Radnikovem upravnem odboru, ki se je pozneje razvil v frakcijski boj, kateri še sedaj traja. Če bo vsakemu nepoštenjaku vse odpuščeno, samo da se bo odeval v "revolucionarne" fraze, ki jih niti ne razume, kam pa pridemo?

Neki dopisnik pravi, da nekateri delavci, ki radi presojajo in sodijo, premajo čitajo. To je tisoč en ena resnica. Kdor protestira proti "Proletarcu", češ da neti prepir med delavstvom, ne pokaže drugega kakor da ni ali ničesar čital, ali pa da sovraži "Proletarca" in socialistično gibanje.

Kaj je "otročje delo"? "Ameriška Domovina" z dne 16. januarja je prinesla na prvi strani v prvi koloni vest pod nalovom "Otročje delo", v kateri pravi, da predlog, ki je sedaj pred ohijsko legislaturo, ki določa odpravo "otročjega dela", najbrž ne bo sprejet. Mr. Pirc, definirajte, kaj je "otročje delo. Mogoče bo definicija potem porabna tudi za najnovejši slovenski leksikon.

Mogoče je sedanje urejevanje "Ameriške Domovine" otročje delo? Poljubljanje rok "carinji" Viktoriji Fedorovni v New Yorku in Washingtonu je bilo morda otročje delo. Sicer pa bo Mr. Pirc sam raztolmačil stvar, če ne nam, pa ohijski legislaturi, da ne bo napravila kaj otročjega.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

NAŠI ODRI.

"Legijonarji".

Potrpežljivost, ki je dičila svetopisemskega Joba, je komaj senca potrpežljivosti, s katero so oblagodarni dramatični kritiki današnjega dne. Do tega skromnega zaključka sem prišel potom goreče molitve in fakirskega posta. Pomislite, vprizarja se igre, katere so posebljena površnost človeškega razuma, površnost idealov, površnost okusa. Ne zanikam, da se danes izraža človeški razum in njegove misli s povestmi in časopisjem; včasih ne bi škodilo, če bi se ideje izražale z igrami. Čakal bom s pričakovanjem naivnega kritika, kateri upa, da pride dan, ko bo dramatično društvo "Ivan Cankar" naznanilo, da bo vprizarjalo le v resnici dobre igre. To bo veselja v mojem srcu in hvale ne bo ne konca ne kraja! Ko to pričakujem in beležim, upam, da mi izražanja teh misli ne bo štel nihče v zlo, ali mi jih štel v večji greh od onega katerega bi mi naprtili v slučaju, da bi zažgal našo cerkev. In tako pridemo k "Legijonarjem".

Po amerikansko bi rekel, da je ta igra "Two in One". Dramatik Fran Govekar si je vzel za ozadje "Legijonarjev" čas Napoleonovih vojsk. Dejansko izgleda, kot da bi bila to tudi glavna ideja igre. Njena prava vsebina pa je v resnici polprocentna, izrabljena, srce krčujoča formula: Fant ima punco, ki jo istočasno ljubi človek zlih naklepov, vedno priročni hudobnež. Ta vporabi staro, dobro poznano zvijačo: denar zmanjka; kriv je seveda ljubimec, in na ta način spravi tekmeča v ječo. Ko je pravi ljubimec v ječi, tolaži hudobnež punco in njenega očeta. Dekletu usiljuje svojo ljubezen pod krinko tolažbe in poštenosti. H koncu se vsa stvar razjasni — kar je seveda v življenju vedno res. Krivec je pobegnil, fant se vrne, da zadnjikrat pogleda v oči svojo ljubljeno, ona pa umre. Spretno je to zvezano. Nevarnost poloma je pretiła Govekarju ne samo v enem, temveč najmanj v pol ducata krajev.

Človek pride na tej predstavi včasih v neprijetno zadrego, ker ne ve, ali naj sledi vojski ali Lavrini ljubezni. Rojak poleg mene je pazil samo na trenutke poljubljanja med Lavro in Ferdinandom. Da je igra "Legijonarji" popularna, je lahko razvidno iz tega, da ni nič drugega kot slovenski narodni igrokaz. Naši dobri ljudje "lajkajo" površne igre — eni nazivljajo to za kulturno delo — ampak ne zato, ker hočejo take igre, pač pa zato, ker ne dobe boljših.

Ako je res, da edina duševna hrana igralca ni nič drugega kot "bedasta" hvala, tedaj jo hočem nekaj porazdeliti. Da ne bo prototip citirane besede v zadnjem stavku mislil, da zbijam šale, naj ve, da hvalim odkritosrčno, pošteno in nepristransko. G. Louis Truger je prekašal vse druge v igranju. Imel je težko ulogo očeta zaljubljenih hčere. Star in zdelan je bil kot pravi starokrajski moderni "škric". Najboljše je zadel karakter svoje uloge v prvem dejanju. Kot dobrovoljček izrabi priložnost in spet spi je nekaj kozarcev vina, kakorhitro izve o zaroki svoje hčere s Ferdinandom. Ni ga bilo bolj mrtvega začetka, kot začetek te igre, dokler se ni Lavrin oče prikazal na odru. Naenkrat je vse postalo živahnejše; življenje in živahnost sta ostala do konca igre, akoravno bi človek iz suboparnega izvlečka igre ne sodil, da je temu tako. Njegovo

hči Lavro je predstavljala ga. Pavla Truger. Uloga ne bi mogla biti v boljših rokah. Ga. Truger je že pozabila na dobo sanjave romantike. Omožena je; življenju gleda v obraz. Rezultat tega je, da je lahko pravilno igrala ulogo sanjavega dekleta. To srečno izbranje prave osebe za tako ulogo me dela zelo popustljivega napram režiserki.

O ljubimcih (Ferdinand in Anton Brnjač) bom povedal samo vrline, ker mi tako diktira moja krščanska ljubezen, katere je še nekaj korenin v meni. G. Kovačič v ulogi Ferdinanda je fino poljubljaj; priča za to mi je gledalec poleg mene, kateri se je izrazil, da bi dal polovico "pede", da bi bil na njegovem mestu, kar pomeni, da mora imeti precej dober okus o pravih ali ničvrednih poljubih. Hudobec Anton Brnjač, vojni komisar, bi bil dober, ko bi imel več vaj. Predstavljal ga je g. A. Komar.

Poštenost me sili, da opustim vse druge osebe. Ježa z njimi vred, to tudi iz krščanske ljubezni. G. Groboljšek, kot vedno, je tudi tu povoljno igral ulogo junaka-strahopetca. Rekel sem, da ne bom pisal o njemu, pa ga v isti sapi hvalim. No, vsak ima svoje napake. Zabaval me je z njegovo korajžo.

Izmed vseh prizorov se mi je prvi najbolj dopadel. Razlog — že drugje naveden. Prizor v taborišču prostovoljcev mi je tudi ugajal. Naraven je bil tako, da sem se trenutno znašel v devetnajstem stoletju z njimi v taborišču. Eden piše novice iz bojne črte, drugi igrajo na karte, tretji pa se čese, ker ga uši jedo. Tako naravnih prizorov, kot je bil ta, še nisem videl na našem odru! Ako bi rad solze pretakal, bi to lahko v

precejšnji meri storil v prizoru, ko Lavra v svoji spalnici umira.

Zamanj ste iskali mojo destruktivno kritiko. Kje neki leži sirota? Napisal jo nisem v drugem delu zato, ker ako bi jo, bi jim dal priliko odstraniti nedostatke. To pa pomeni, da bi se nas v bodoče zopet mučilo s to igro. Leži torej v uvodnem paragrafu.

H koncu naznanjam tužno novico, da se je nekdo dal vporabiti s tem, da je spisal proti meni nekaj takega, da mi je tla spodneslo in zmanjkalo sape, zato odgovorim na njegov učeni članek drugi teden. Ob tej priliki bom podregnil tudi malo v netolerantnost, ki vlada napram dobroželečim kritikom.

Joseph A. Siskovich.

Moskovska cenzura.

"Novi Svijet" poroča, da je dobilo ameriško komunistično časopisje nalog priobčiti kritiko Trockijeve knjige, in sicer kritiko ki jo je objavil poseben biro moskovske internacionale. Trockijeve knjige pa ne sme priobčiti, niti ne navajati drugih citatov razen teh ki jih navaja originalna kritika. Temu lahko pravimo cenzura, ako je nam dovoljeno.

Kdor hoče biti socialist ne samo po imenu, ampak tudi po znanju, se mora poglobiti v čitanje socialističnih listov in knjig. Socializem ni vera. Socializem je znanje!

Ameriški Družinski KOLEDAR

LETNIK
1925

je knjiga, ki bi jo moral čitati vsak delavec v tej deželi, zmožen slovenskega jezika.

"ČAS", ..

jedina slovenska leposlovnna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, tnanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vaše prihranke.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za kate-rokoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE
na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
ZAPADA

PRIDITE
IZ
VZHODA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

**KASPAR AMERICAN
STATE BANK**

varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.
vogal 19ste ceste

CHICAGO ILLINOIS

PIRDITE
IZ
JUGA

Solčni mrk dne 24. januarja.

Časopisje obširno poroča, da se bodo solnce, luna in zemlja združile zjutraj na dan 24. januarja in pokazale gotovim delom Severne Amerike koliko glorioznosti lahko pokaže narava. Popolen mrk se bo začel približno 120 milj od Dulutha, Minn., kjer bo že vzhajajoče solnce zamrknjeno. To bo povzročilo precej nagajivosti petelinjemu rodu, ki po navadi naznaja približajoče se jutro s svojim petjem. Trinerjevo grenko vino je zelo zainteresirano v tem mrku, kajti to imenitno zdravilo zatemni slavo vsem drugim želodčnim zdravilom na ameriškem trgu. Svedočbe in pohvalna pisma prejemo vsak dan. "Boyd, Wis., 21. dec. Jaz sem stalni odjemalec vaših izvrstnih zdravil. Jos. Zais." "Harleigh, Pa., 22. dec. Trinerjevo grenko vino je zelo dobro zdravilo. Paul Smieth." "Minneapolis, Minn., 23. dec. Jaz stalno rabim Trinerjevo grenko vino in sem pronašel, da je izvrstno zdravilo. Bronislav Bachul." Nič ni boljšega, ako imate slab apetit, zabanost, pline, glavobol ali pa druge želodčne nerednosti. Ako ne morete dobiti tega zdravila, ali pa Trinerjevega Cough Sedative, proti prehladu pri lekarnarju ali trgovcu z zdravili v vaši okolici, potem pišite naravnost na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

NA PRODAJ.

Dva akra zemlje ob C. B. & Q. železnici. Dva bloka od postaje. Cena \$1,500. Za več pojasnil pišite na:

P. URBANC,

2911 N. Talman Ave., Chicago, Ill.

SOCIALISTIČNI KLUB

št. 232, J. S. Z.

BARBERTON, O.

priredi

v soboto zvečer dne 24. januarja

s sodelovanjem pevskega odseka

PLESNO ZABAVO

Cenjeno občinstvo iz Barbertona in okolice vabimo da nas poseti ta večer v obilnem številu.

Poleg tega da nastopi pevski odsek z ubranim in lepim petjem, bo tudi izvrstno preskrbljeno za tiste, ki se radi sučejo, namakajo suha grla, ali pa polnijo prazne želodce. Za vse to bo skrbel zato izvoljeni odbor.

Vstopnina je samo 25c za osebo.

Otroci pod 16. letom so vstopnine prosti.

Na veselo svidenje dne 24. januarja!

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom pri nabavi drv, preme-ga, koks in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

